

BURHAN
SÖNMEZ

Labirint

Traducere din limba turcă de
Adal Hanzade

*„N-ai nevoie decât de două oglinzi puse față în față
ca să construiești un labirint.“*

J.L. Borges, *Șapte nopți*

*„Nu omul descoperă cuvântul, ci cuvântul vine și
îl găsește pe el.“*

Discursul pastorului Montmollin
la înmormântarea lui J.L. Borges

ați sărit de pe
Podul Bosfor...

Sună ceasul. Sunetul scos de ceas seamănă cu sirena unei nave de marfă care își cheamă echipajul obosit la masă. Dar gândul cui s-a dus la navele de marfă? Sunetul vine din apartamentul alăturat, poate dintr-un vis. Din visul cuiva care doarme în apartamentul alăturat. Vântul se strecoară înăuntru prin ușa deschisă a balconului. Perdeaua din tul se umflă. Oricare dintre anotimpuri ar fi acesta, răcoarea dimineții aduce prospețime. În timp ce partea de jos a perdelei se revarsă spre pat, se accentuează și sunetul ceasului. Boratin se întinde cu ochii închiși încercând să oprească ceasul. Mâna lui se plimbă pe deasupra noptierei. Se oprește. Așteaptă și încearcă din nou. Negăsind ceasul, își deschide ochii. Afară se crapă de ziuă. Lucrurile din odaie sunt difuze, li se văd doar contururile. Ce loc e ăsta? Nu seamănă cu un salon de spital. Pătura, balconul și fereastra sunt diferite. Da, nu este un spital. Cred că am venit acasă. Pe fereastră se

vede cerul. Pe celălalt colț al noptierei se află sticlutele cu doctorii. Chiar dacă medicamentele ajută la somn, nu sunt suficiente pentru a înlătura durerea de cap. Ochii i se închid din nou. Mâna îi cade pe pernă. În timp ce frunzele unui copac din apropierea balconului foșnesc, răcoarea îi acoperă mâinile goale.

Boratin se trezește după ce afară se face lumină, după ce vântul se oprește. Perdeaua din tul stă liniștită. Afară se aude un vuiet care vine până aici din cartierele îndepărtate, acumulându-se și înmulțindu-se. Privește în jur, poate mai devreme s-a trezit tot aici, încearcă să înțeleagă. Odaia e largă. Ivoriul pereților e simplu, dar furnirul de arțar al garderobei din fața lui este prea deschis la culoare. Dacă ar fi fost cu un ton mai închis, ar fi fost mai bine. Cine a ales dulapul acesta? Eu? Boratin se îndoiește de propriul gust. Sperase că această casă, pe care nu o recunoscuse când l-au adus cu o seară în urmă, îi va tălmăci, poate, niște amintiri dimineața, când se va trezi. Ușa balconului, dulapul și noptiera par dint-o cameră de hotel în care a venit pentru prima oară. Tot ce recunoaște sunt sticlutele cu medicamente. Se ridică și se așază pe marginea patului. Durerea din piept îl face să tresară. Își scoate maioul și își privește coastele. Se duce în fața oglinzii

ca să se vadă mai bine. Una dintre coastele din dreapta e fracturată. O atinge cu mâna. Simte cum îi arde sub piele. E norocos, așa i-au spus. O singură fractură. Nu are niciun alt traumatism pe corp, pierderea memoriei nu se pune la vătămare corporală. Își ridică ochii și își privește chipul. Chipul cu care a făcut cunoștință cu o săptămână în urmă. E atât de nou. Bună, străinule, spune el. Chipul din oglindă, se înțelege din mișcările buzelor, îi răspunde cu aceleași cuvinte. La fel ca aseară. Când a venit acasă cu o seară în urmă, totul era cufundat în liniște. S-a plimbat prin odăi cu pași înceți ca și când ar vizita un muzeu, a trecut cu atenție printre bibelouri și chitare. Și-a luat medicamentele din sacoșa de spital. A băut două pahare cu apă. Și-a privit chipul în oglindă. Și-a scos cămașa, pantalonii, ciorapii. S-a întins pe pat, și-a închis ochii și a așteptat nemișcat. A inspirat, apoi și-a numărat expirațiile. Nu uitase să numere. Patruzeci și una, patruzeci și două, patruzeci și trei. Apoi a adormit.

La spital i-au spus că trebuie să fie calm. Aveți o pierdere de memorie, să nu vă fie teamă, cu timpul vă veți reveni, i-au spus. Întâi s-au ocupat de coasta lui, apoi au fost curioși ce i s-a întâmplat acestui bărbat care încerca să creeze un om întreg din coasta

fracturată și memoria goală. Ciudat, i-a spus doctoriței, vă ocupați de mine mai mult decât eu însumi. Aceasta este meseria mea, i-a răspuns femeia. Faptul că v-ați pierdut memoria ar putea părea înfricoșător, domnule Boratin, dar situația dumneavoastră este relativ bună. Cel puțin vă cunoaștem identitatea și adresa din cardurile pe care le aveați în portofel. Chiar dacă nu vă amintiți, acestea fac parte din dumneavoastră, la fel ca tatuajul de pe spate despre care nu știți unde și de ce l-ați făcut. Dețineți lucruri cărora acum nu le puteți da niciun sens, dar cu care veți deveni un întreg, cu timpul. Indiferent de trecutul dumneavoastră, poate că ați dorit să scăpați de o latură a acestei lumi apăsătoare. Ați îndrăznit, chiar ați reușit. V-ați atins obiectivul, într-un mod neașteptat. Ați sărit de pe Podul Bosfor... De acum încolo vă veți trasa mai bine drumul prin viață. Doamna doctor, pe lângă medicamente, le oferiți tuturor pacienților dumneavoastră asemenea speranțe? Atunci explicați-mi un lucru: mintea mea, care nu conține nici măcar un cuvânt despre mine, e plină cu tot felul de alte informații. Cunosc numele filosofilor antici, culorile echipelor de fotbal, cuvintele primului astronaut ajuns pe lună. În vocabularul meu nu văd nicio urmă a mea, nu-mi

amintesc nici măcar numele meu. Dumneavoastră mi-ați spus acel nume, iar eu l-am primit.

Caut un semn liniștitor pe chipul meu din oglindă, expresia care să-mi arate o direcție. Îmi lipesc urechea de chipul din oglindă, de locul unde i se află gura. Este neted, rece. Aud vuietul unui val prins aici cu veacuri în urmă. Dorințe întunecate. Mirosul umed al unei pivnițe. Mă apropii de timpul în care obișnuiam să locuiesc și din care am căzut acum. În timp ce de astă dată cobor în memoria mea pe o altă scară și sunt cât pe ce să aprind lumina albastră din pivnița trecutului, tresar la sunetul unei sonerii. Sunetul vine dinăuntru sau de afară? Seamănă cu soneria ceasului care a sunat toată noaptea. Urmez vibrația și ies pe coridor. Trec pe lângă un tablou sumbru. În celălalt capăt al sufrageriei văd un telefon roșu cu negru. Mă opresc, gândindu-mă ce să fac. Înainte să ajung la un consens, telefonul se oprește. Are un receptor de tipul celor vechi, nu ai butoane pe care să le apeși, e cu disc. Este împodobit cu ornamente aurii, exact cum le place bătrânilor. Telefonul începe să sune din nou. De data aceasta mai sigur pe el. Dacă voi răspunde, o voce străină mă va întreba ce fac. Nu va simți nevoia să se prezinte. Va crede că o cunosc. Odată ce voi

rămâne tăcut, va repeta întrebarea. După un moment de ezitare, va începe să vorbească și în locul meu. Va pomeni despre lucrurile pe care trebuie să le facem. Îmi va aminti de o ședință sau de o masă la care trebuie să participăm. Va povesti despre nenorocirile vieții. După ce îmi va arăta un pic de afecțiune, va începe să îmi aducă reproșuri cu o voce mohorâtă. Înșirând toate relele vieții, va aminti de numele unei victime la fiecare rău și, fără să îmi acorde șansa de a închide telefonul, îmi va atârna de gât blestemul victimelor. Eu voi tăcea, iar el va trece de la un subiect la altul. Când va veni rândul binelui pe care i l-am făcut, intensitatea vocii i se va înmuia, va spune că a beneficiat de binecuvântările acestei lumi datorită mie, dar că nu înțelege de ce am ajuns în starea asta. Voi profita de această ocazie și voi începe să vorbesc. Nici eu nu înțeleg de ce am ajuns în starea asta, îi voi spune. Îi voi cere să îmi facă un bine, să îmi povestească, dacă știe, secrete legate de mine. Din moment ce mi-am pierdut memoria, am pierdut și anii pe care i-am trăit, sunt în punctul zero. Îi voi cere îndurare ca și când ar fi străjerul care îmi ține în mâini trecutul. Voi alege cele mai bune cuvinte. Îi voi povesti vocii din celălalt capăt al telefonului o întâmplare care a

rămas blocată într-un ungher al minții mele. Cu cât trecutul este mai îndepărtat, cu atât și viitorul este mai îndepărtat. Nu cunosc drumurile stelelor. Simt cum o avalanșă se apropie cu repeziciune, o avalanșă care vine amestecându-se cu zgomotul din trafic, rostogolindu-se printre turnuri și zgârie-nori. Inima îmi spune că trebuie să mă grăbesc. Mă duc și trag draperia. O trag cu atenție, astfel încât să nu se strecoare nicio rază de lumină, de nicăieri. Sunetul telefonului se oprește.

2

Mă așez pe canapea și aștept ca telefonul să sune din nou. Observ un bibelou așezat pe raftul șemineului, printre lumânările colorate. Îi recunosc pe mamă și fiu în bibeloul de marmură. Maria îl culcă pe fiul său Isus pe genunchi și-i privește chipul neînsuflețit. Faldurile marmurei se scurg de pe fruntea Mariei către nas, iar de acolo către buze, precum apa. Isus este dezbrăcat până la brâu, poți să-i numeri coastele din partea dreaptă, una câte una. În timp ce Maria își ține cu o mână fiul, mâna cealaltă este ridicată și întinsă în vid, ca și cum ar cere ajutor. Câți ani

au trecut? Au trecut doar câțiva ani sau câteva mii de ani peste această durere?

În timp ce strada se umple cu vânzători ambulănți, cu copii zglobii și șoferi de taxi care ascultă cântece de suflet orientale la maximum, în ciuda a tot, mă simt în siguranță în această casă care nu știu de ce îmi aparține. Mai întâi de toate, omul trebuie să se familiarizeze nu cu alți oameni, ci cu lucrurile, trebuie să-și găsească un loc printre ele. În rest trebuie să pună întrebări, să asculte sunetele, să se plimbe prin camere și să aștepte răspunsul întrebărilor. Nu știu cât trebuie să aștept. Și dacă nu voi primi niciun răspuns? Lângă șemineu sunt stivuite lemne. Dulapul din lemn este plin cu sticle de băutură. Chitarele, discurile, măsuțele de cafea, lustrele, covoarele, masa și scaunele au acaparat sufrageria și stau de parcă până azi nu s-ar fi mișcat deloc de la locul lor. Cristalele lustrei de deasupra capului meu se răspândesc inegal, acoperind întregul tavan. E imposibil ca privind dintr-un capăt al lustrei să-i poți vedea celălalt capăt. O mulțime de șerpi pot să-și facă un cuib în straturile cristalelor și să locuiască acolo o viață. La miezul nopții, când orașul doarme (chiar doarme?), șerpii ies din lustră și se împrăștie pe tavan, se plimbă pe pereți cu fluidele

lor nemuritoare, se strecoară în spatele perdelelor sâsâind, fac dragoste încolăcindu-se și făcând schimb de otrăvuri, iar apoi, odată cu prima rază de lumină, se întorc în cuiburile lor cu sângele domolit și pielea lucindă. Dacă fiecare casă își are stăpânii ei secreți, stăpânii acestei case sunt șerpii. Atât blestemul, cât și norocul vin de la ei.

Sunt curios dacă mi-am mai imaginat vreodată această scenă ciudată. În timp ce privesc în parte fiecare mobilă și caut în casa aceasta ceva care să mă îndrume, observ că totul este vechi. Mesele și scaunele sunt de-o seamă cu copacii dispăruți, covoarele, cu corturile nomazilor. Chiar dacă nu pot să fac diferența între un an și o mie, sunt conștient că această viață aparține morții. Mai înțeleg că nu trebuie să-mi fie teamă de ceea ce știu, ci de ceea ce nu știu. Mă întreb de ce, în timp ce chiar și sunetele de pe stradă au propriul sens, această casă nu îmi spune nimic. Mă întreb care dintre noi se confruntă cu uitarea printre pereții muți: eu sunt cel care a uitat casa ori casa m-a uitat pe mine? Care dintre noi a rămas într-un gol asemenea unui cerșetor orb și s-a închis în sine, fără a destăinui nimic de aseară? Sunt curios care este legătura dintre mine și cele trei chitare care stau în fața mea, pe stative de metal. Lângă

chitare se află un pick-up și un set de discuri. Pe perețele din spate sunt agățate copertele discurilor vechi. La capătul rândului de sus, Delta Blues. Alături, discuri cu Bessie Smith, Howlin' Wolf, Chicago Blues. Pe coperta de pe rândul de jos scrie *Denizalti*. Varul din jurul discului *Denizalti*, despre care nu știu de ce a fost așezat pe acel rând de unul singur, strălucește. Când observ că strălucește din cauza soarelui, mă întorc și mă uit în spate. În cealaltă parte a perdelei a rămas o deschizătură îngustă. Soarele intră pe acolo și se reflectă. Mă ridic și trag draperia, o deschid de tot. Lumina care ajunge înăuntru mă orbește. Fac câțiva pași înapoi, spre mijlocul sufrageriei.

Simt că viața mea din această casă este repetitivă. Îmi pierd constant memoria, de fiecare dată îmi deschid ochii la spital și, după ce rămân internat câteva zile, mă întorc acasă. Mă trezesc cu aceeași durere de cap. Învăț să împart timpul în minute și ore. Îmi plac numele anotimpurilor în orice limbă. Noaptea adorm târziu și într-o dimineață, când mă trezesc la spital, tot cu memoria pierdută, înțeleg că sunt prins în ciclul infinit al universului. Gol. Singur. Aceste gânduri, care după spital pun stăpânire pe mine și acasă, mă aproprie de limita nebuniei. Caut sensuri în lucruri

prin intermediul întrebărilor. Cuvertura de catifea a canapelei este frumoasă. Culoarea roșie a catifelei este frumoasă. Maria din bibelou este frumoasă. Dar ce înseamnă *frumos*? Aș fi știut asta, dacă nu mi-aș fi pierdut memoria?

Îmi plimb mâna peste țesătura canapelei. Îmi urmăresc încheieturile în timp ce îmi mișc mecanic degetele. O mașină cu simțuri umane. Are creier, dar din când în când programul din ea o ia de la capăt. Fluctuează între zero și unu. Și universul este alcătuit din mișcările dintre aceste două cifre. Uneori, această mișcare, care este numită și timp, se însuflețește în vârful degetelor mele asemenea unui animal abia născut. Un animal și o mașină s-au întâlnit în același corp și caută urma printre firele țesăturii și cristalele lustrei. Cu întrebări ale căror răspunsuri sunt incerte. Nu pot răspunde întrebărilor. Mă îndrept către bucătăria aflată în celălalt capăt al coridorului. Chiar când să pășesc iar în bucătăria în care am fost și aseară, mă opresc și încerc să îmi imaginez pentru o clipă unde se află chiuveta și frigiderul. După ce sunt sigur pe mine, bag capul înăuntru și privesc. Când văd chiuveta și frigiderul la locul lor, mă liniștesc. Bucătăria din mintea mea e aceeași cu cea din realitate. Viața poate

să fie atât de simplă. Atâta timp cât mintea mea nu joacă feste lumii sau lumea nu joacă feste minții mele. Intru încrezător în bucătărie. Iau paharul cu apă de pe masă și îl umplu. Ascult apa ce se scurge din el. Ridic paharul spre fereastră și îl privesc sub lumină. În timp ce beau apa, mă gândesc dacă lumina are gust sau nu. Îndepărtez cu degetele umezeala rămasă pe buze. În acest timp nu observ că paharul pe care l-am lăsat pe marginea mesei alunecă. Atunci când paharul cade, făcându-se țandări, mă sperii și fac doi pași înapoi. Mă sprijin de frigider. Îmi încleștez degetele unele într-altele. Privesc cioburile împrăștiate pe marginea podelei, în jurul ușii. Simt că lumea pe care încerc să o reclădesc de câteva zile s-a împrăștiat ca sticla și s-a transformat din nou în mii și mii de bucăți. Exact când să mă sprijin pe tezgheaua din lateral, tresar din cauza unui sunet puternic de sonerie. Toate vin peste mine. De data asta, soneria nu seamănă cu sunetul tremurat al telefonului. Nu este niciun ceas care sună insistent în apartamentul alăturat. Sună în apropierea mea, în capul meu.